

## Nr 124

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag för budgetåret 1957/58 till de tekniska högskolorna m. m. jämte i ämnet väckta motioner.*  
(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 158—174 och 176—179 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1957, föreslagit riksdagen att anvisa vissa anslag för budgetåret 1957/58 till de tekniska högskolorna.

I samma proposition har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 175, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1957/58, beräkna till Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande ett förslagsanslag av 600 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 99, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 1 mars 1957 framlagt de förslag beträffande vissa åtgärder för ökad intagning vid de tekniska högskolorna m. m. med viss därav föranledd medelsanvisning för budgetåret 1957/58, som framgår av den följande redogörelsen.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått vissa i det följande redovisade motioner.

### I. Tekniska högskolor

#### Vissa för de tekniska högskolorna gemensamma frågor

##### Förstärkning av basorganisationen vid de tekniska högskolorna

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna har framlagt förslag till den andra etapp av förstärkning av de tekniska högskolornas basorganisation, som i överensstämmelse med beslut vid 1956 års riksdag (jfr VIII ht 1956 s. 338, statsutskottets utl. nr 1956: 141, s. 13) var avsett att genomföras från och med budgetåret 1957/58. Förstärkningen gäller förste assistenter och laboratoriebiträden.

Vad gäller tekniska högskolan i Stockholm har överstyrelsen i fråga om förste assistenter hemställt, att medel anvisas för 46 sådana befattningar eller med 689 000 kronor. Överstyrelsens förslag innebär en ökning med tre befattningar utöver det av basorganisationskommittén beräknade och av

statsmakterna i fjol godtagna antalet. Detta sammanhänger med att vissa tidigare vakanta professurer numera återbesatts och att nya professurer tillkommit. Departementschefen har tillstyrkt att medel beräknas för 45 nya assistentbefattningar.

Beträffande den del av förstärkningen av basorganisationen, som avser den tekniska biträdespersonalen, har överstyrelsen — med beaktande av dels den under år 1956 inträffade höjningen av statstjänstemännens löner, dels tillkomsten av vissa nya institutioner — beräknat medelsbehovet för ifrågavarande ändamål till 394 000 kronor. Departementschefen har biträtt förslaget.

I fråga om förste assistenter vid Chalmers tekniska högskola har överstyrelsen — i enlighet med den av statsmakterna i fjol godtagna planen — föreslagit, att 23 nya befattningar som förste assistent från och med nästa budgetår inrättas vid högskolan till en kostnad av 330 000 kronor. Beträffande den tekniska biträdespersonalen innebär överstyrelsens förslag i runt tal 168 000 kronor för en utökning av denna del av basorganisationen. I förhållande till de beräkningar, som redovisades i 1956 års statsverksproposition, innebär förslaget dels en höjning på grund av ökade löner till statstjänstemännen, dels en mindre förstärkning. Departementschefen har godtagit överstyrelsens beräkningar i dessa delar.

I övrigt hänvisas beträffande detta avsnitt till 1957 års åttonde huvudtitel s. 320, 322, 331, 345, 347, 357 och 358.

### **Ökad intagning vid de tekniska högskolorna**

Till Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 400 000 kronor (prop. 1956: 89; SU 141; rskr 302).

I årets statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 175, har Kungl. Maj:t såsom ovan redovisats, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1957/58 beräkna till Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande ett förslagsanslag av 600 000 kronor.

I den i det föregående omförmälda, den 1 mars 1957 avlätna propositionen nr 99 har Kungl. Maj:t, bland annat, förordat vissa åtgärder för ökad intagning vid de tekniska högskolorna samt föreslagit riksdagen, att till Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kronor.

Av propositionen inhämtas i huvudsak följande.

*Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm* har i en den 10 oktober 1956 till överstyrelsen för de tekniska högskolorna överlämnad

skrivelse belyst möjligheterna till ökad intagning av studerande vid högskolan höstterminen 1957 samt i anslutning härtill framfört vissa förslag.

Över kollegienämndens skrivelse jämte vissa därtill hörande handlingar har yttranden till överstyrelsen avgivits av kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola och byggnadsstyrelsen. *Överstyrelsen* har därefter i skrivelse den 28 januari 1957 till Kungl. Maj:t yttrat sig beträffande de i ärendet framlagda förslagen och därvid, bland annat, förordat dels en utbyggnad av arkitektutbildningen vid båda högskolorna till att omfatta en normal årlig intagning av sammanlagt 120 ordinarie studerande — innebärande en fördubbling av nuvarande intagning — dels en ökad intagning av studerande — från 20 till 30 — vid den flygtekniska linjen vid tekniska högskolans i Stockholm avdelning för flygteknik och skeppsteknik.

Sedermera har vissa kompletterande undersökningar verkställts och redovisats. Sålunda har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 12 februari 1957 till Kungl. Maj:t avgivit förslag angående tillgodoseendet av lokalbehovet för ökad utbildning av arkitekter vid tekniska högskolan i Stockholm. Vidare har *rektorn vid Chalmers tekniska högskola, professorn G. Hössjer*, med en den 18 februari 1957 dagtecknad skrivelse till ecklesiastikdepartementet överlämnat ytterligare utredning rörande en ifrågasatt utbyggnad av arkitekturavdelningen vid nämnda högskola. Slutligen har *överdirektören och chefen för försvarets forskningsanstalt N. H. C. Larsson* och *byråchefen i ecklesiastikdepartementet N. J. Hörjel*, vilka med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 april 1956 tillkallats för att såsom sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet biträda med utredning av förutsättningarna för ökad intagning av studerande vid tekniska högskolan i Stockholm, haft överläggningar med *rektorn vid nämnda högskola, professorn R. Woxén*, rörande förutsättningarna för en ökad intagning av elektroteknik- och flygteknikstuderande vid högskolan. Med anledning av detta samråd har Woxén i en den 20 februari 1957 dagtecknad promemoria avgivit förslag i ämnet, till vilka förslag de förutnämnda sakkunniga anslutit sig.

I skrivelse den 24 november 1956 till chefen för ecklesiastikdepartementet har *statens nämnd för byggnadsforskning* understrukit angelägenheten av att erforderliga åtgärder snarast möjligt vidtages för att bereda de tekniska högskolorna möjligheter att mottaga ett större antal studerande vid de avdelningar, som utbildar arkitekter, väg- och vattenbyggnadsingenjörer samt värme- och sanitetstekniker.

Över nämndens skrivelse har *överstyrelsen för de tekniska högskolorna* avgivit utlåtande i förut nämnda skrivelse den 28 januari 1957.

I det följande behandlas närmast frågorna om en ökning av utbildningskapaciteten vid dels båda de tekniska högskolornas avdelningar för arkitektur, dels tekniska högskolans i Stockholm utbildningslinje för flygteknik, dels ock sistnämnda högskolas avdelning för elektroteknik.

## Ökad utbildning av arkitekter

I sin tidigare nämnda skrivelse har kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm åberopat dels en av Sveriges arkitekters riksförbund (SAR) den 21 september 1956 dagteknad prognos rörande arkitektbehovet, dels en promemoria rörande ökad utbildning av arkitekter vid tekniska högskolan i Stockholm, vilken framlagts den 27 september 1956 av en särskild utredningskommitté inom avdelningsrådet för avdelningen för arkitektur vid högskolan — vilken kommitté bestått av professorerna N. Ahrbom och E. Sundahl samt arkitekten E. Dahlberg — dels en till kollegienämnden från nämnda avdelningsråd den 10 november 1956 avläten skrivelse, dels slutligen ett av SAR:s riksmöte den 28 september 1956 antaget uttalande rörande en utökning av antalet arkitektstuderande.

### Sveriges arkitekters riksförbunds prognos

Ur SAR:s prognos rörande arkitektbehovet, vilken omfattar 15-årsperioden 1956—71, inhämtas bland annat följande.

Nuvarande förhållanden. SAR:s matrikel för år 1956 upptar 1 065 arkitekter. Härtill kommer cirka 45 icke-medlemmar enligt en av förbundet verkställd komplettering. Det totala antal svenska arkitekter, som man för närvarande har att räkna med, beräknas därför till cirka 1 100.

Med avseende på födelseår, ålder och kön är fördelningen av nämnda population mycket sned. Åldersgrupperna under 40 år upptar icke mindre än 50 procent av totalantalet. Genomsnittsåldern (medianen) är 39 år. Den större frekvensen för de yngre åldersgrupperna beror på den större examinationen under senare år. Avgången är sålunda mindre än nyrekryteringen. Vid nuvarande intagning och examination erhålles därför ett nytillskott.

Den årliga intagningen av studerande, som i början av 1930-talet var cirka 25, hade under följande femårsperiod växt till cirka 35 och ökat under första hälften av 1940-talet till omkring 40. Under senare hälften av 1940-talet intogs i genomsnitt icke mindre än cirka 60 studerande, en följd av den stora intagningen under åren 1947—1949, varefter man under 1950-talets första hälft intog cirka 55.

Hösten 1956 intogs vid tekniska högskolan i Stockholm 36 arkitektur-studerande. Vid Chalmers tekniska högskola är intagningssiffran för närvarande 25.

Enligt de i prognosen redovisade beräkningarna fullföljer cirka 80 procent av de antagna sina studier och avlägger examen.

Arkitektbehovet och arkitekttillgången. I prognosen redovisas en undersökning rörande det nuvarande arkitektbehovet. Undersökningen baseras dels på en rundfråga till chefsarkitekter, dels på kompletterande uppgifter från statliga verk och en av Sveriges industriförbund verkställd utredning. Enligt nämnda undersökning uppgår det totalt uppgivna behovet till cirka 200 arkitekter,

Investeringsvolymen i husbyggande beräknas i prognosen under efterkrigstiden ha tillväxt med i genomsnitt 2,6 procent per år (med cirka 4

procent årlig ökning under 1950-talet). Dessutom framhålles att bostadsbyggandet, som utgör den dominerande delen av det totala husbyggandet, släpat efter i förhållande till investeringsutvecklingen på andra områden. Med hänsyn till de stora behov, som måste tillgodoses bland annat till följd av befolkningsutvecklingen, synes det enligt prognosen givet att investeringarna i husbyggnad även i fortsättningen måste tillväxa. En årlig ökning av dessa investeringar med 3 à 4 procent anses trolig.

Enär den nu aktuella arkitektbristen redovisats till cirka 200 skulle det behövlige antalet arkitekter alltså uppgå till omkring 1 260. I överensstämmelse med antagandet att investeringsvolymen tillväxer med 3 à 4 procent årligen — enligt prognosen ett sannolikt antagande med hänsyn till den hittillsvarande utvecklingen och den fortsatta standardhöjningen — beräknas arkitektbehovet tillväxa i samma takt, d. v. s. med 3 à 4 procent. I följande sammanställning redovisas bristsituationen under olika år enligt gjorda antaganden.

År	Antal arkitekter vid nuvarande intagning	Behov vid årlig ökning med		Brist vid årlig ökning med			
				3 %		4 %	
		3 %	4 %	Absolut	Relativ	Absolut	Relativ
1956 . . . . .	1065	1265	1265	200	15,8	200	15,8
1961 . . . . .	1235	1465	1540	230	15,7	305	19,8
1966 . . . . .	1420	1695	1870	275	16,2	450	24,1
1971 . . . . .	1580	1965	2280	385	19,6	700	30,7

Vid oförändrad intagning av studerande skulle alltså arkitektbristen under de närmaste åren bli allt större för att i början av 1970-talet enligt det lägsta alternativet vara nästan dubbelt så stor som nu, såvida icke några åtgärder vidtages för att öka arkitekttillgången. En ökad intagning av studerande år 1957 skulle i bästa fall ge ett ökat antal utexaminerade arkitekter från och med år 1961. För att en ökad intagning skall bli effektiv och bristen så småningom minskas finge den icke tilltagas för knappt. En fördubbling av intagningen av studerande vid tekniska högskolan i Stockholm (KTH) från och med år 1957, d. v. s. en utökning med 36 studerande per år, skulle ge ett årligt tillskott av omkring 30 arkitekter från och med år 1962. Det förutsattes alltså, att den genomsnittliga studietiden är 5 år. Situationen under olika år skulle bli följande.

År	Antal vid fördubblad intagning vid KTH fr. o. m. år 1957	Behov vid årlig ökning med		Brist vid årlig ökning med			
				3 %		4 %	
		3 %	4 %	Absolut	Relativ	Absolut	Relativ
1956 . . . . .	1065	1265	1265	200	15,8	200	15,8
1961 . . . . .	1235	1465	1540	230	15,7	305	19,8
1966 . . . . .	1570	1695	1870	125	7,4	300	16,0
1971 . . . . .	1880	1965	2280	85	4,3	400	17,5

**Utredningskommittén inom avdelningsrådet för avdelningen för arkitektur vid tekniska högskolan i Stockholm**

Den inom tekniska högskolan i Stockholm tillsatta, förut omnämnda kommittén har haft till uppgift att utreda kostnader och lokalfrågor för en ifrågasatt ökning av antalet studerande vid högskolans avdelning för arkitektur.

Kommittén har, bland annat med hänsyn till lärar- och lokalfrågorna och till önskemålet att fortast möjligt öka antalet arkitekter, för närvarande icke ansett sig kunna föreslå en permanent ökning av antalet studerande i enlighet med prognosens långtidsprogram. Då det av flera skäl, bland annat med hänsyn till lokalfrågor och lärarbefattningarnas lönegradsplacering, visat sig lämpligt att nu föreslå en *dubbling av arkitekturskolan under 14 år* har kommittén stannat för denna lösning. Detta innebär, att man under 11 år tar in 36 nya studerande per år utöver nuvarande antal. Den sista årskullen av den dubblrade avdelningen utexamineras då efter 14 år. Under denna tidsperiod skulle sålunda antagas sammanlagt 396 arkitekturstuderande vid tekniska högskolan i Stockholm utöver nuvarande antal. Av dessa kan enligt prognosens beräkningar cirka 80 procent eller omkring 320 beräknas avlägga examen och bli verksamma som högskoleutbildade arkitekter. Frågan om arkitektbehovet i landet bör följas under 14-årsperioden.

**Kostnader för ökad intagning av studerande vid tekniska högskolan i Stockholm.** Enligt kommitténs mening måste vid en ökning av antalet arkitekturstuderande i Stockholm — utöver det nuvarande antalet 36 — professurerna och speciallärarbefattningarna i de egentliga arkitekturämnena dubblas.

Kostnaderna för dubblingen av arkitektutbildningen beräknas av kommittén till följande belopp.

Första läsåret: 112 000 kronor.

Andra läsåret: 164 000 kronor.

Tredje läsåret: 316 000 kronor.

Fjärde läsåret: 353 000 kronor.

Kommittén erinrar beträffande den gjorda kostnadsberäkningen, att kostnaderna under de tre sista åren av den föreslagna 14-årsperioden kommer att minskas med varje utexaminerad årskurs.

I enlighet med den av riksdagen godkända generalplanen för högskolans utbyggnad färdigställes under hösten 1957 en nybyggnad på högskolans område för arkitekturavdelningens fyra årskurser, beräknad för ett studerandeantal av 36 per årskurs. Härvid avflyttar de båda första årskurserna från högskolebyggnaden i kvarteret Vega. Sedan även lantmäteriafdelningen hösten 1958 beräknas inflytta i nya lokaler vid Drottning Kristinas väg, kan hela högskolebyggnaden i kvarteret Vega vid denna tidpunkt ställas till Stockholms högskolas förfogande.

Den dubblrade arkitekturavdelningen kan icke beredas plats i nybyggnaden. Icke heller kan byggnaden i kvarteret Vega längre disponeras för tekniska högskolans behov. Lokaler för den dubblrade avdelningen måste sålunda anskaffas på annat håll, antingen genom ytterligare nybyggnad eller genom förhyrning av någon nu tillgänglig byggnad. Den erforderliga golvytan beräknas till cirka 2 000 m<sup>2</sup>.

**Avdelningsrådet för avdelningen för arkitektur vid tekniska högskolan i Stockholm**

Avdelningsrådet framhåller att den av SAR i ämnet framlagda prognosen måste anses bristfällig och missvisande. Den beaktar enligt avdelningsrådets mening ej det dolda arkitektbehov, som föranledes bland annat av undervisning och forskning, och räknar dessutom med en alltför låg tillväxtprocent beträffande arkitektbehovet för bebyggelseplanering och byggnadsverksamhetens förändring mot industriella produktionsmetoder. Det framtida behovet av arkitekter måste enligt avdelningsrådet bli betydligt större än vad prognosen utvisar. Utbildningskapaciteten måste ökas, så att avdelningen kan draga till sig erforderlig del av begävningsreserven. Behovet av en ökning synes avdelningsrådet så uppenbart, att enligt dess mening någon ny prognos icke behöver avvaktas. För att täcka utbildningsbehovet, framhåller avdelningsrådet slutligen, erfordras i första hand en fördubbling av utbildningskapaciteten vid tekniska högskolan.

**Sveriges arkitekters riksförbund**

I skrivelse till kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm den 9 oktober 1956 har SAR bragt till nämndens kännedom att årets riksmöte den 28 september 1956 i Stockholm, på grundval av verkställd prognosutredning om arkitektbehovet under de närmaste 15 åren, gjort ett enhälligt uttalande för en väsentlig utökning av antalet arkitekturstuderande under förutsättning av fullt bibehållande av kraven på undervisningens kvalitet.

**Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm**

I sin i det föregående nämnda skrivelse ansluter kollegienämnden liksom avdelningsrådet sig helt till de av kommittén framlagda beräkningarna.

En förutsättning för dubbling av avdelningen är enligt nämnden att erforderliga lokaler ställes till förfogande. Detta kan ske antingen genom nybyggnad inom högskolans område eller genom förhyrning.

De för- och nackdelar, som är förenade med de båda alternativen nybyggnad contra förhyrning, ligger i öppen dag, och högskolan är beredd att genomföra den lösning som statsmakterna kan komma att stanna för.

**Yttranden**

*Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola* uttalar till en början att det aktuella och beräknade framtida behov av arkitekter, som förut redovisats, bör mötas genom ökad intagning av arkitekturstuderande vid landets båda högskolor.

Vad beträffar Chalmers tekniska högskola synes enligt kollegienämnden utsikter föreligga att öka intagningen, om så skulle erfordras, upp mot det dubbla av nuvarande intagningssiffran, 25 studerande. Nämnden hänvisar därvid till siffror rörande antalet behöriga sökande till arkitekturavdelningen under den senaste femårsperioden. Då enligt nämnden en dubbling

av undervisningen vid tekniska högskolan i Stockholm icke är tillräcklig för att balansera det väntade arkitektbehovet, synes enligt nämndens mening starka skäl tala för att arkitektutbildningen dubblas vid båda högskolorna. Beträffande förutsättningarna för en dylik dubbling anför nämnden bland annat följande.

I princip synes den av tekniska högskolan i Stockholm hävdade synpunkten att vid dubbling båda undervisningsgrupperna bör ha lärare med likvärdig kompetens vara riktig, varför en dubbling av antalet professorer skulle erfordras. Med hänsyn till att vid Chalmers tekniska högskola undervisningsgruppernas storlek förutsättes begränsad till 25 vardera, synes det dock möjligt att under ett provisorium lösa denna fråga genom anställande av väl kvalificerade biträdande lärare, förslagsvis i lönegrad Ce 30, vilka under vederbörande professors överinseende självständigt skulle handha ledningen av den ena undervisningsgruppen. Detta synes tänkbart beträffande ämnena arkitektur I, arkitektur II och formgivning. I ämnet stadsbyggnad torde dock med hänsyn till den stora omfattningen av undervisningen (i denna deltar även studerande vid avdelningen för väg- och vattenbyggnad) krävas en laboratur i Ce 34. Utöver de lärarkrafter, som nu nämnts, krävs givetvis ökad assistenthjälp vid hela avdelningen.

I detta sammanhang må slutligen framhållas, att all slags tillämpad arkitekturundervisning utövas som gruppundervisning med projektarbete, seminarier och stödjande föreläsningar samt bedömningsarbete. Det är därför väsentligt, att undervisningsgruppen icke göres större än att sådan undervisning är praktiskt och pedagogiskt möjlig. Gränsen uppåt ligger enligt avdelningskollegiets erfarenhet vid grupper på 25 à 30 studerande för varje lärare i de fyra tillämpade ämnena.

Vidkommande lokalbehovet får kollegienämnden framhålla, att enligt avdelningskollegiet lokalbehovet för en avdelning med enkla årskurser och sex institutioner kan beräknas till netto 2 500 m<sup>2</sup>. Skall årskurserna dubblas, växer enligt avdelningskollegiets mening lokalbehovet till cirka 3 800 m<sup>2</sup>. För närvarande disponerar avdelningen 1 300 m<sup>2</sup> lokaler, kringspidda på fyra skilda ställen, vilket i högsta grad försvårar ett önskvärt samarbete institutionerna emellan. Om en fördubbling skall genomföras, låt vara som ett provisorium, framstår lokalbehovet ännu mer brännande både kvantitativt och i fråga om lokalernas inbördes belägenhet.

Av vad som nu anförts framgår, att arkitekturavdelningens nuvarande lokaler icke motsvarar behovet ens för enkla årskurser och långt mindre förslår för en dubbling av kurserna. På grund härav synes det ofrånkomligt, att avdelningen relativt snart erhåller nya, ändamålsenliga lokaler oavsett om en dubbling av undervisningen kommer till stånd eller ej.

Mot bakgrunden av den allvarliga arkitektbrist, som redovisats i remissakten och som väntas snabbt förvärras, anser sig emellertid kollegienämnden här böra något beröra eventuella möjligheter att provisoriskt ordna lokalfrågan vid en dubblerad intagning av arkitekturstuderande vid Chalmers tekniska högskola.

Utgångspunkten för två tänkbara alternativ är att den dubblerade avdelningens båda lägsta årskurser provisoriskt skall kunna inrymmas inom Gamla Chalmers genom ökat utnyttjande av befintliga ritsalar. Detta nödvändiggör dock en ytterligare uppdelning av undervisningsgrupperna



inom andra avdelningar. Vid intagningen av studerande till den första dubblerade årskursen skulle arbetena med en nybyggnad för arkitekturavdelningen vara påbörjade och bedrivas så, att inflyttning i nybyggnaden kunde ske, då dessa studerande inträder i tredje årskursen.

En annan möjlighet synes vara att provisoriskt inrymma denna dubblerade tredje årskurs i de lokaler, som kan beräknas bli disponibla inom Gamla Chalmers, därest högskolans biblioteksbyggnad då är färdigställd. Ehuru dessa utrymmen icke uppgår till den yta, som avdelningskollegiet ansett behövlig, torde det dock vara möjligt att under en övergångstid där provisoriskt inrymma en och efter ytterligare ett år två undervisningsgrupper om vardera 25 studerande. Ytterligare utredning krävs emellertid för bedömning av förutsättningarna för att genomföra detta alternativ, och kostnaderna för nödvändiga inredningsarbeten i lokalerna måste även undersökas.

Till kollegienämndens yttrande är fogat ett utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med *avdelningsrådet för avdelningen för arkitektur vid Chalmers tekniska högskola*. Enligt detta utdrag har avdelningsrådet beslutat dels undersöka tillförlitligheten hos SAR:s prognos, dels bestämt understödja initiativet till en fördubbling av arkitekturavdelningen vid tekniska högskolan i Stockholm, dels slutligen uttala att vid uppgörandet av en generalplan för lokalbehovet vid Chalmers tekniska högskola en fördubbling av arkitekturavdelningen från nuvarande 25 studerande per årskurs till 50 skulle förutses.

*Byggnadsstyrelsen* — som understryker att arkitektbristen är mycket besvärande — anser i likhet med avdelningsrådet för avdelningen för arkitektur vid tekniska högskolan i Stockholm, att den av SAR framlagda prognosen icke tar hänsyn till alla de faktorer, som bör beaktas i sammanhanget. Enligt en till byggnadsstyrelsens yttrande fogad promemoria med vissa synpunkter på den gjorda prognosen anses de tre viktigaste störningsfaktorerna — förbisedda arkitektyrken, den icke SAR-anslutna personalen samt projekterings- och planläggningsverksamhetens merökning i förhållande till investeringsvolymen och dess återverkan på arkitektbehovet — sammantagna med vissa smärre oklara faktorer vara av den storleksordning, att arkitektbristen kan förmodas vara betydligt större än prognosen utvisar.

*Överstyrelsen för de tekniska högskolorna* har anfört bland annat följande. Utan någon överarbetning av den framlagda prognosen — en arbetsuppgift, som överstyrelsen för övrigt icke nu är beredd att åtaga sig — synes det som om man kunde vara berättigad att utgå från en årlig antagningskapacitet hos högskolorna av sammanlagt 120 arkitekturstuderande som en lämplig ram för utbyggnaden av ifrågavarande undervisning. Detta skulle innebära en fördubbling av den nuvarande antagningskapaciteten av  $(36 + 25 =) 61$  studerande. Det gäller här att tillgodose ett utbildningsbehov, som icke kan betraktas såsom tillfälligt. För ändamålet erforderliga åtgärder bör därför icke givas provisorisk karaktär.

Den normala antagningskapaciteten bör bestämmas till 60 studerande vid vardera högskolan. En dylik fördelning synes lämpligare än en antagningskapacitet av 90 studerande vid tekniska högskolan i Stockholm och

30 studerande vid Chalmers tekniska högskola. En uppdelning av studerandeantalet på annat sätt bör icke komma i fråga. Den förordade utbyggnaden kräver i princip en dubbling av nu förefintliga lärarkrafter av olika kategorier.

För tekniska högskolans i Stockholm vidkommande föreligger en detaljerad plan för en successiv förstärkning av lärarpersonalen vid en dubbling av högskolans arkitekturavdelning. Till denna plan kan överstyrelsen i huvudsak ansluta sig. Överstyrelsen vill emellertid icke tillstyrka förslaget, att de dubblerade professorsbefattningarna skulle tillsättas på sexårsförordnanden med placering i Cp 14. Till ett sådant avsteg från nuvarande ordning för tillsättning och lönegradsplacering av professorsbefattningar finner överstyrelsen anledning saknas, då — såsom överstyrelsen förut framhållit — överstyrelsen anser de avsedda åtgärderna för utbyggnad av arkitektutbildningen ej böra givas provisorisk karaktär. Skulle — mot förmodan — det framdeles komma att visa sig möjligt att åter begränsa omfattningen av denna utbildning, torde syftet med förordnandetjänster utan olägenhet i stället kunna tillgodoses genom att frågan om behovet av berörda professorsbefattningar vid uppkommande vakans göres till föremål för prövning, innan åtgärder för deras återbestående inledes.

Vid Chalmers tekniska högskola pågår, enligt vad kollegienämnden i sitt remissyttrande upplyser, för närvarande en utredning rörande lärarbehovet vid nuvarande utbildningskapacitet. Något närmare utformat förslag rörande förstärkning av lärarkrafterna vid en dubbling av arkitekturavdelningen har därför ej kunnat framföras. Självfallet måste emellertid enligt överstyrelsens mening samma krav i fråga om lärarpersonalens omfattning och kvalitet i princip ställas på denna högskola som på tekniska högskolan i Stockholm.

I detta sammanhang vill överstyrelsen vidare betona, att den här avsedda förstärkningen av lärarpersonalen — och i någon mån av viss annan personal — är erforderlig för att tillgodose undervisningens behov. Däremot ifrågasättes ingen personalförstärkning för utökning av forskningsverksamheten vid berörda institutioner.

Då överstyrelsen — såsom förut framhållits — icke bedömer den ifrågasatta dubblingen av arkitektutbildningen såsom ett provisorium, bör enligt överstyrelsens mening det ökade lokalbehovet tillgodoses genom nybyggnader vid båda högskolorna. Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm har för denna högskolas del angivit de preliminärt beräknade kostnaderna härför till 1 300 000 kronor, och det torde få ankomma på högskolans byggnadskommitté att vid ett principiellt bifall härtill framlägga ett närmare utarbetat förslag till utformningen av denna nybyggnad. I fråga om Chalmers tekniska högskola gäller, att byggnadsstyrelsen för närvarande utarbetar en generalplan för högskolans utbyggnad, vilken generalplan även lär komma att omfatta en nybyggnad för avdelningen för arkitektur vid högskolan. Det ökade lokalbehov för denna avdelning, som här avses, bör enligt överstyrelsens mening därvid beaktas.

Såvitt gäller lokalfrågorna kan uppenbarligen ingen permanent lösning av desamma omedelbart ernås. För möjliggörande av en ökad intagning av arkitektstuderande redan hösten 1957 måste vissa provisoriska åtgärder vidtagas vid endera eller båda högskolorna. Vid tekniska högskolan i Stockholm kan den planerade dubblingen av arkitektutbildningen taga sin början inom de nuvarande lokalerna, under förutsättning att lokaler på

annat håll i staden kan garanteras stå till högskolans förfogande hösten 1958. Av de båda alternativa förslag, som kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola skisserat, kan enligt överstyrelsens mening måhända förslaget att för här avsett ändamål taga i anspråk de gamla bibliotekslokalerna erbjuda en tänkbar lösning. Detta förutsätter emellertid, att den nya biblioteksbyggnaden kan bli färdigställd i så god tid före hösten 1959, att de gamla bibliotekslokalerna till dess kan iordningställas för den dubblerade tredje årskursen inom arkitekturavdelningen. En förutsättning härför är i sin tur, att det investeringsanslag av 500 000 kronor, som i årets statsverksproposition upptagits till den nya biblioteksbyggnaden för budgetåret 1957/58, kan ökas till 1 500 000 kronor i enlighet med vad kollegienämnden och överstyrelsen i sina anslagsäskanden hemställt.

### Kompletterande undersökningar

*Byggnadsstyrelsen* har med skrivelse den 12 februari 1957 framlagt förslag angående tillgodoseendet av lokalbehovet för ökad utbildning av arkitekter vid tekniska högskolan i Stockholm. Byggnadsstyrelsen framhåller i skrivelsen att en nybyggnad för den dubblerade arkitektutbildningen — vilken kan bedömas bli permanent — enligt styrelsens mening bör förläggas till tekniska högskolans område vid Valhallavägen. Styrelsen tillägger att en sådan byggnad emellertid bör uppföras först sedan de redan tidigare planerade nybyggnaderna inom ifrågavarande område färdigställts. Styrelsen har därför undersökt om förutsättningar finns för friställande av staten tillhöriga lokaler och härom anfört huvudsakligen följande.

Det har därvid framkommit att fastigheten vid Riddargatan 5, tomten nr 6 inom kvarteret Riddaren i Stockholm, som tidigare hyst högre lärarinneseminariet och som nu inrymmer småskoleseminariet i Stockholm, kan förväntas bli utrymd våren 1958. Sålunda har 1954 års seminarieutredning i sitt betänkande angående seminarieorganisationen (SOU 1956: 18) föreslagit att ifrågavarande seminarium skall nedläggas. Enligt vad styrelsen inhämtat beräknas förslag om den nya seminarieorganisationens genomförande från och med läsåret 1957/58 komma att föreläggas innevarande års riksdag. Vid bifall till det framlagda förslaget skulle lokalerna i kvarteret Riddaren kunna friställas vid utgången av nämnda läsår. Då endast en årsklass seminarieelever kommer att undervisas under läsåret 1957—58 torde vissa lokaler kunna frigöras redan hösten 1957. Omfattningen av dessa lokaler kan dock bedömas bli begränsad, och det är tveksamt om lokalerna blir tillräckliga även om det gäller endast första läsåret för en arkitektavdelning om 30—35 elever per årskurs. Enligt vad styrelsen vid samråd under hand med tekniska högskolan erfarit kan emellertid lokaler för en första årskurs arkitektstuderande, om så visar sig nödvändigt, tillfälligt inrymmas inom tekniska högskolans nuvarande lokaler.

Sedan överstyrelsen för de tekniska högskolorna i sin förut omnämnda framställning förordat en utbyggnad av arkitekturavdelningarnas intagningskapacitet vid båda högskolorna till att omfatta 60 studerande vid vardera högskolan, har — såsom inledningsvis berörts — *rektorn vid Chalmers tekniska högskola, professorn G. Hössjer*, med skrivelse den 18 februari 1957 överlämnat en utredning rörande kostnaderna m. m. vid en sålunda

ifrågasatt utökning av intagningen av arkitekturstuderande vid nämnda högskola.

Hössjers utredning utmynnar i två alternativ, av vilka det första innebär ett bibehållande av nuvarande uppläggning av undervisningen och det andra en omläggning av undervisningen i anslutning till av högskolans kollegienämnd framlagt förslag.

Enligt utredningens alternativ I bör följande lärartjänster inrättas under den fyraåriga utbyggnadsperioden.

Första läsåret: professur i husbyggnadslära, befattning som speciallärare i frihandsteckning och modellering samt befattningar som biträdande lärare i matematik, mekanik, hållfasthetslära och byggnadsmateriallära.

Andra läsåret: professur i konstruktionsteknik och befattning som speciallärare i materialbehandling med formlära.

Tredje läsåret: professorer i stadsbyggnad och arkitektur samt befattning som biträdande lärare i byggnadsekonomi.

Inalles beräknas kostnaderna enligt alternativ 1 uppgå till följande belopp.

Första läsåret: 133 000 kronor.

Andra läsåret: 215 000 kronor.

Tredje läsåret: 401 000 kronor.

Fjärde läsåret: 450 000 kronor.

Alternativ 2 för en utbyggnad av arkitekturavdelningen — vilket närmare utformats i en till Hössjers utredning fogad skrivelse från avdelningskollegiet — avser, såsom förut antytts, en samtidig omläggning av utbildningen.

Följande lärartjänster bör inrättas enligt alternativ 2.

Första läsåret: professur i materialbehandling med formlära och befattningar som biträdande lärare i matematik med mekanik, hållfasthetslära och byggnadsstatik, beskrivande geometri, byggnadsmateriallära samt frihandsteckning och modellering.

Andra läsåret: professur i konstruktionsteknik, laboratur i husbyggnadslära samt befattning som biträdande lärare i byggnadsekonomi.

Tredje läsåret: professur i arkitekturens historia samt laboraturer i stadsbyggnad och arkitektur.

Inalles uppgår undervisningskostnaderna enligt alternativ 2 till följande belopp.

Första läsåret: 123 000 kronor.

Andra läsåret: 246 000 kronor.

Tredje läsåret: 455 000 kronor.

Fjärde läsåret: 501 000 kronor.

Beträffande skillnaderna mellan de båda alternativen anför avdelningskollegiet bland annat följande.

Om den ekonomiska skillnaden emellan alternativ 1 och 2 blir ringa, kommer istället en stor skillnad att framträda i fråga om kvalitetshöjningen och dess allmänna drag. Det synes sålunda viktigt att undervisningen i samtliga huvudämnen upphöjes till professorsnivå, innan någon fördubbling äger rum av professorerna i de tre största arkitektoniska tillämpningsämnena.

Organisationen i huvudinstitutioner skulle nämligen möjliggöra önskvärda förskjutningar av de olika ämnenas undervisningsområden. Ämnet materialbehandling med formlära skulle övertaga vissa delar av ämnet arkitekturs kurs. Ämnet konstruktionsteknik skulle i sig upptaga delar av husbyggnadsläran. Ämnet arkitekturhistoria skulle övertaga vissa arkitekturteoretiska delar från ämnet arkitektur samt kulturhistoriska partier från ämnet stadsbyggnad.

Det förtjänar framhållas, att de kvalitetshöjande åtgärderna enligt alternativ 2 i första hand tar sikte på utbildningen i de läroämnen inom de tre första årskurserna, som nu ej är företrädda av professorer. Enligt alternativ 1 skulle erhållas en höjning av nivån inom de läroämnen i andra, tredje och fjärde årskurserna, som redan är företrädda av professorer. En sådan höjning ter sig visserligen även den mycket önskvärd men torde av lämplighetsskäl trots allt lättare kunna få anstå tills här föreslagna delar av omorganisationen blivit beslutade eller genomförda. Avdelningskollegiet vill därför bestämt förorda, att den i samband med en ökad intagning nödvändiga omläggningen genomföres enligt alternativ 2.

**L o k a l f r å g o r n a.** I Hössjers utredning granskas även lokalfrågorna. Det betonas att pågående utökning av antalet studerande inom högskolans olika avdelningar framtvingar ett utnyttjande av lokalerna till det yttersta. Vidare framhålles, att det efter en ytterligare utökning av intagningen synes bli nödvändigt för högskolan att hyra lokaler för tentamensskrivningar och liknande förrättningar under perioder, då de ordinarie lokalerna utnyttjas mest intensivt. Några kostnadsberäkningar härför redovisas icke, men i utredningen framhålles att kostnaderna torde bli ringa.

I fråga om lokalbehovet anföres i utredningen sammanfattningsvis följande.

Den nu ifrågasatta utökningen medför, att lokalfrågorna når ett kritiskt skede inför tredje året (läroåret 1959/60). Då måste de nuvarande bibliotekslokalerna på Gamla Chalmers kunna tagas i anspråk för arkitektundervisningen. För den skull är det ofrånkomligt, att bibliotekets nybyggnad forceras, förslagsvis genom att för budgetåret 1957/58 anvisas ett investeringsanslag av den storlek, som föreslagits i ordinarie petita för högskolan. Därefter resterande byggnads- och utrustningsanslag bör beviljas av 1958 års riksdag.

Då biblioteket lämnar de nuvarande lokalerna, är dessa i behov av en nödtorftig översyn, innan de kan tagas i bruk av arkitekterna. Denna översyn bör omfatta — förutom nödvändiga omdispositioner — åtminstone belysningsanordningar samt målning av väggar. Dessutom måste anskaffas nödig möbelutrustning, vilken bör vara sådan, att den kan medtagas till de permanenta arkitektlokaler, som senare kommer till stånd. En beräkning av kostnaderna för denna översyn och möbelutrustning har ännu icke kunnat göras. Det föreslås därför att beräkningen överlåtes åt byggnadsstyrelsen. Medel för nu omhandlade ändamål bör ställas till förfogande senast den 1 juli 1959.

De nuvarande bibliotekslokaler inom Gamla Chalmers, som kan beräknas för arkitekterna, har en golvyta av omkring 960 m<sup>2</sup>. Här i ingår omkring 100 m<sup>2</sup> källarutrymmen. Däremot ingår icke vinden, som saknar uppvärmningsanordningar och dessutom torde bli alltför dyrbar att inreda för ett

provisorium som det nu föreslagna. Det lokalbehov, som arkitektavdelningen angivit som erforderligt, blir sålunda icke på långt när fyllt. Därtill kommer att bibliotekslokaler blir i hög grad otidsenliga för arkitekterna. Största olägenheten blir emellertid att arkitektundervisningen blir splittrad på lokaler med stort avstånd från varandra, varigenom den inom arkitektavdelningen särdeles nödvändiga samverkan icke kan komma till stånd. Det är därför utomordentligt angeläget att föreliggande förslag till utökning av arkitektavdelningen endast betraktas som en nödlösning, vilken tillgripes för ett fåtal år i avvaktan på att permanenta lokaler för arkitektavdelningen färdigställs.

### Utredning om ökad utbildning av elektrotekniker och flygtekniker

Såsom inledningsvis omnämnts har *rektorn vid tekniska högskolan i Stockholm, professorn R. Woxén*, i en den 20 februari 1957 dagtecknad promemoria angivit förutsättningarna för en ökad intagning höstterminen 1957 av ordinarie studerande vid högskolans avdelningar för elektroteknik samt flygteknik och skeppsteknik (underavdelningen för flygteknik). Enligt promemorian synes under vissa bestämda premisser intagningen kunna ökas, vad gäller elektroteknikstuderande med 20 till 135 och beträffande flygteknikstuderande med 20 till 40.

Enligt promemorian erfordras för den ifrågasatta ökningen av intagningen med (20 + 20 =) 40 studerande en sammanlagd medelsanvisning för budgetåret 1957/58 av cirka 203 700 kronor enligt följande sammanställning.

1 laborator i tillämpad matematik i Ca 34 (från och med den 1 oktober 1957) .....	20 565
1 laborator i matematisk fysik i Ca 34 (från och med den 1 oktober 1957) .....	20 565
6 befattningar som förste assistent i Cg 23 (från och med den 1 september 1957) .....	82 920
Speciallärararvoden (höjning) .....	1 064
Övningsassistenter (40 × 550 kronor) .....	22 000
Materiel m. m. (40 × 750 kronor) .....	30 000
Nyanskaffning av apparater m. m. samt oförutsedda ändamål ..	26 586
	<hr/>
	Summa kronor 203 700

### Departementschefen

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Den inom ett flertal fack framträdande bristen på högskoleutbildade tekniker har föranlett statsmakterna att under senare år vidtagna särskilda åtgärder för att öka de tekniska högskolornas möjligheter att mottaga och utbilda ett större antal studerande. I vad mån det framdeles kommer att erfordras samlade insatser på detta område av större omfattning än de som är möjliga att göra inom ramen för nuvarande organisation av den högre tekniska undervisningen synes för närvarande icke kunna helt överblickas. Universitetsutredningen kan i denna fråga förväntas klarlägga behov, förutsättningar och möjligheter på längre sikt. Den bild av den just nu aktuella

bristsituationen, som tecknats både av kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm och av statens nämnd för byggnadsforskning i deras tidigare omnämnda skrivelser, visar enligt min mening att snabbt verkande åtgärder för en ökad utbildningskapacitet vid de tekniska högskolorna är angelägna. Jag finner det därför viktigt, att dylika åtgärder snarast möjligt kommer till stånd inom de utbildningsområden, där en dokumenterad arbetskraftsbrist föreligger och möjligheter är för handen att öka intagningen av studerande. Jag avser av dessa skäl att föreslå, att medel anvisas för nästa budgetår för ökad utbildning av arkitekter, elektrotekniker och flygtekniker.

Frågan om en ökad utbildning av arkitekter har länge varit aktuell. Numera föreligger, såsom framgår av det föregående, en av Svenska arkitekters riksförbund utarbetad grundprognos rörande arkitektbehovet. Enligt denna prognos kan under vissa antaganden arkitektbristen vid en oförändrad intagning av studerande beräknas uppgå till mellan 385 och 700 arkitekter år 1971. Även vid en fördubbling av intagningen av studerande vid tekniska högskolan i Stockholm från och med hösten 1957 — i enlighet med ett i prognosen gjort antagande — kan år 1971 beräknas föreligga en kvarstående brist på mellan 85 och 400 arkitekter. Från flera håll har hävdats att prognosen icke tillräckligt beaktat förhållanden, som kan förmodas återverka på det framtida arkitektbehovet, och att bristen torde komma att visa sig större än den av riksförbundet beräknade. För egen del finner jag det allvarligt, att man till och med vid en fördubbling av nuvarande intagning vid Stockholmshögskolan — från 36 till 72 studerande årligen — skulle få en så betydande fortsatt brist efter 15 år som riksförbundets egna gränsvärden ger vid handen. Om investeringsutvecklingen fortskrider med en treprocentig årlig progressivitet, vilket bland annat torde innebära att arkitektbehovet — med hänsyn till projekteringssidans växande betydelse — stegras ännu kraftigare, förefaller det antagligt, att bristen vid prognosperiodens slut trots en utökning av årsintagningen instundande hösttermin med 36 studerande, skulle komma att uppgå till bortåt 400 arkitekter.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla att företrädare för Svenska arkitekters riksförbund vid överläggningar inom ecklesiastikdepartementet dels uttalat, att förbundet för sin del anser en skyndsam utökning av intagningen vid Stockholmshögskolan motiverad, dels hemställt att frågan om en utbyggnad på annat håll får vila i avvaktan på ytterligare utredning.

Från båda de tekniska högskolorna föreligger förslag om utökning av högskolornas arkitekturavdelningar. Överstyrelsen har för sin del förordat, att intagningen vid högskolorna ökas till att omfatta sammanlagt 120 arkitekturstuderande årligen, fördelade med 60 studerande vid vardera högskolan. För Chalmers tekniska högskola skulle detta betyda en ökning med 35 studerande per år.

Av den föregående redogörelsen för högskolornas förslag rörande organisationen av en ifrågasatt utbyggnad framgår, att dubblingen av intagningen vid Stockholmshögskolan tänkes i huvudsak genomförd med den nuvarande utbildningsorganisationen såsom förebild och att dubblingen i princip skulle kräva en fördubbling av nuvarande läraruppsättning m. m. En utbyggnad av Göteborgshögskolans arkitekturavdelning avses däremot böra samordnas med en förändring av utbildningsorganisationen. Sedermera har även berörda plan modifierats, och ytterligare utredning i organisationsfrågan kan förväntas från Göteborgshögskolans sida.

Även om det med hänsyn till den förut omnämnda arkitektbristen kan synas påkallat att för avsevärd tid framåt utöka årsintagningen av studerande till minst det dubbla antalet mot för närvarande, talar enligt min mening vissa skäl mot att definitivt beslut härom fattas redan nu. Jag vill sålunda erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 31 juli 1956 anbefallt byggnadsstyrelsen att verkställa utredning rörande den fortsatta byggnadsverksamheten vid Göteborgshögskolan samt, efter samråd med högskolans lärarkollegium och andra vederbörande, till Kungl. Maj:t avgiva förslag till ny generalplan för nämnda byggnadsverksamhet. Enligt vad jag inhämtat synes förslag till dylik generalplan kunna förväntas relativt snart. Först vid ett ställningstagande till nämnda förslag synes mig tillräckliga förutsättningar finnas för en bedömning av frågan om vilken omfattning den framtida intagningen av arkitekturstuderande vid Göteborgshögskolan bör få. Resultatet av en sådan bedömning kan givetvis även komma att i viss mån påverka frågan om den framtida omfattningen av arkitekturavdelningen vid Stockholms högskolan. Av handlingarna i ärendet ävensom av upplysningar som lämnats mig underhand framgår vidare, att vissa önskemål föreligger om att arkitektutbildning framdeles skall förläggas till södra Sverige. Även detta projekt kan komma in i bilden vid ett ställningstagande till förslaget till generalplan för Göteborgshögskolan och därmed öva inflytande på ett definitivt beslut rörande arkitektutbildningens omfattning och lokalisering på längre sikt.

Vid beaktande å ena sidan av den nu besvärade arkitektbristen och följderna av en oförändrad intagning och å andra sidan av nyss anförda särskilda omständigheter — det kommande ställningstagandet till en ny generalplan för Göteborgshögskolan m. m. — har jag för egen del kommit till den uppfattningen, att en ökning av intagningen bör komma till stånd redan höstterminen 1957 men att detta bör ske genom anordningar, som icke föregriper ett ställningstagande till frågans lösning på längre sikt. Med utgångspunkt i att båda högskolorna förklarar sig beredda att under vissa förutsättningar dubblera den nuvarande intagningen anser jag det också lämpligt att ökningen får en sådan omfattning.

Jag förordar alltså, att erforderliga medel anvisas för nästa budgetår för möjliggörande av en utökning av antalet arkitekturstuderande i första årskursen höstterminen 1957 med 36 studerande vid Stockholms högskolan och 25 studerande vid Göteborgshögskolan.

För Stockholms högskolans del har kostnaderna för personal och materiel för en dubbling beräknats till i runt tal 112 000 kronor under första läsåret. Jag anser mig kunna i huvudsak godtaga denna kostnadsberäkning, som bygger på den förutsättningen, att den nuvarande undervisningsgruppen om 36 arkitekturstuderande vid nämnda högskola icke kan utvidgas utan en dubbling av lärarkrafterna i de egentliga arkitekturämnena. Vid full utbyggnad, alltså från och med fjärde läsåret, skulle de årliga kostnaderna uppgå till 353 000 kronor. Jämväl nu angivna kostnadsram synes enligt min mening i princip böra accepteras.

Föreliggande förslag rörande Stockholms högskolan omfattar inrättandet av ytterligare en professur i arkitektur I från och med den 1 juli 1957. Olika meningar har kommit till uttryck beträffande den lämpligaste anställningsformen. Enligt ett förslag bör en tjänst i Co 14 inrättas, enligt ett annat en tjänst i Cp 14. För egen del är jag icke nu beredd att taga ställning i denna fråga. Med hänsyn härtill föreslår jag, att för nästa budgetår



ett arvode, motsvarande årslönen till professor, beräknas för en lärare i arkitektur I. Ifrågavarande lärare bör kunna erhålla professors namn, och beträffande tillsättningen m. m. torde Kungl. Maj:t böra meddela särskilda föreskrifter, sedan förslag härtill avgivits av högskolemyndigheterna. Frågan om anställningsformen torde änyo få prövas i samband med budgetarbetet inför nästa års riksdag.

Vad angår personalbehovet i övrigt ävensom behovet av materiel, bör någon definitiv ståndpunkt icke nu tagas till det redovisade förslagets detaljer. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma på vilket sätt det totalbelopp, som för nästa budgetår beräknats för dubbleringen, bör disponeras.

Vad beträffar lokalfrågan räknar jag — liksom högskolemyndigheterna — med att den första årskursen av den nya undervisningsgruppen skall kunna tillfälligt inrymmas inom högskolans egna lokaler. Från och med läsåret 1958/59, då undervisningen kommer att omfatta två årskurser, måste emellertid lokalfrågan lösas på ett annat sätt. Jag torde här få annåla, att jag har för avsikt att i annat sammanhang föreslå att småskoleseminariet i Stockholm nedlägges. Vid bifall härtill kommer seminariets nuvarande lokaler, belägna å tomten nr 6 i kvarteret Riddaren (Riddargatan nr 5), att fristållas vid utgången av läsåret 1957/58. Under hänvisning till vad byggnadsstyrelsen anfört rörande möjligheterna att utnyttja seminariets lokaler för arkitektutbildningen föreslår jag, att nämnda lokaler från och med läsåret 1958/59 tills vidare reserveras för den ökade intagningen av arkitekturstuderande vid Stockholmshögskolan.

I enlighet med vad jag nu anfört föreslår jag, att 112 000 kronor beräknas för nästa budgetår för ökad intagning av arkitekturstuderande vid Stockholmshögskolan.

Kostnaderna för lärarkrafter och materiel för en utökning av intagningen vid Göteborgshögskolan med 35 studerande har senast beräknats till ca 133 000 kronor alternativt ca 123 000 kronor under det första läsåret. Beloppen hänför sig till de två särskilda förslag, som behandlats i professor Hössjers i det föregående redovisade utredning och där benämnts alternativ 1 och alternativ 2. Alternativ 1, som skulle kosta cirka 133 000 kronor under första läsåret, utgår i huvudsak från nuvarande undervisningsorganisation, medan alternativ 2 åsyftar en ändring av utbildningens organisation. För egen del har jag funnit det lämpligt att utgå från alternativ 1 vid beräkningen av nödvändiga kostnader för den av mig nu förordade utökningen med 25 studerande hösten 1957. Jag har efter de närmare undersökningar, som jag låtit verkställa, funnit möjligheter föreligga för en dylik utökning inom ramen för en kostnad av i runt tal 90 000 kronor under första läsåret. I främsta rummet betingas denna lägre kostnad av att den under alternativ 1 upptagna nya professuren i husbyggnadslära synes kunna tills vidare ersättas med en biträdande lärare. I likhet med vad jag förordat beträffande medelsanvisningen till Stockholmshögskolan föreslår jag, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma om dispositionen av den av mig för Göteborgshögskolan beräknade erforderliga medelsanvisningen.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för Göteborgshögskolans möjligheter att disponera lokaler för en ökad intagning av arkitekturstuderande, synes den ifrågasatta dubbleringen höstterminen 1957 icke erbjuda speciella svårigheter. Däremot torde, vid en fortsatt intagning av föreslagen

omfattning, lokalfrågan framdeles komma i ett kritiskt läge. Enligt föreliggande utredningar bör därför de nuvarande bibliotekslokalerna på Gamla Chalmers från början av läsåret 1959/60 kunna tagas i anspråk för arkitektundervisningen. Jag har av nämnda skäl blivit övertygad om nödvändigheten av att den planerade nybyggnaden för högskolans bibliotek färdigställs i sådan tid, att de nuvarande bibliotekslokalerna skall kunna disponeras för arkitektundervisningen höstterminen 1959. I årets statsverksproposition, bilagan 29, punkten 16, har jag föreslagit, att ett investeringsanslag av 500 000 kronor anvisas för budgetåret 1957/58 för påbörjande av nybyggnad för högskolans bibliotek. Totalkostnaderna för byggnadsföretaget har enligt 1955 års kostnadsläge beräknats till 2 450 000 kronor. Mot denna beräkning har jag icke haft något att erinra. För att byggnadsföretaget skall kunna fullföljas på förut angivet sätt torde återstoden av det erforderliga beloppet, d. v. s. 1 950 000 kronor, böra anvisas för budgetåret 1958/59. Någon särskild medelsanvisning för täckande av uppkommande kostnader för lokaler under nästa budgetår synes mig icke erforderlig. De kostnader som i Hössjers utredning beräknas uppkomma för hyrande av lokaler i samband med tentamina och liknande förrättningar bör enligt min mening kunna täckas av de medel som anvisas för den ökade intagningen.

Under hänvisning till vad jag nu anfört föreslår jag, att 90 000 kronor beräknas för nästa budgetår för ökad intagning av arkitekturstuderande vid Göteborgshögskolan.

Den starka efterfrågan på högskoleutbildade *e l e k t r o t e k n i k e r* har redan föranlett statsmakterna att vidtagna åtgärder för en ökad utbildning av civilingenjörer inom detta fack vid båda de tekniska högskolorna. För närvarande — sedan hösten 1956 — är platsantalet i första årskursen vid Stockholms högskolan 115 och vid Göteborgshögskolan 130. I jämförelse med intagningskapaciteten höstterminen 1955 innebär antalet tillgängliga platser höstterminen 1956 en ökning med 55. Bristen på högskoleutbildade *f l y g t e k n i k e r* har hittills icke föranlett åtgärder för ökad utbildning, vilket i första hand berott på att lokalsvårigheter lagt hinder i vägen för ytterligare intagning av studerande. Sedan åtskilliga år är platsantalet för första årskursen inom avdelningen för skeppsteknik och flygteknik vid Stockholms högskolan 30, av vilka 20 är avsedda för underavdelningen för flygteknik. Vid Göteborgshögskolan sker ingen utbildning av flygtekniker.

Enligt den av professor Woxén verkställda utredningen synes vid Stockholms högskolan under vissa förutsättningar intagningen vid såväl avdelningen för elektroteknik som underavdelningen för flygteknik kunna ökas med 20 studerande från och med höstterminen 1957. Kostnaderna för ifrågavarande utökning har i Woxéns promemoria beräknats till i runt tal 204 000 kronor för första läsåret. De av mig med stöd av bemyndigande den 6 april 1956 tillkallade sakkunniga för utredning av förutsättningarna för ökad intagning av studerande vid högskolan har anslutit sig till de i promemorian framlagda förslagen. För egen del finner jag starka skäl tala för att den nu avsedda utökningen kommer till stånd. De beräknade kostnaderna synes mig i huvudsak godtagbara. Jag är dock icke beredd acceptera, att medelsbehovet för övningsassistenter och materielanskaffning beräknas enligt fixerade belopp per studerande.

Som en förutsättning för utökningen av intagningen anges i föreliggande utredning inrättandet av två laboraturer i Ca 34 från och med den 1 oktober 1957, varav en i tillämpad matematik och en i matematisk fysik. Jag

finner de föreslagna tjänsterna motiverade och förordar, att nämnda laboraturer inrättas från och med angivna tidpunkt och att medel för detta ändamål anvisas under högskolans ordinarie avlöningsanslag. Vid bifall till vad jag föreslagit erfordras — förutom ändring i personalförteckningen för högskolan — en höjning av det i årets statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, under punkten 160, äskade anslaget till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar med 42 000 kronor till 10 007 000 kronor. Av höjningen hänför sig 32 000 kronor till ordinarieposten och 10 000 kronor till posten till rörligt tillägg

Vad angår det erforderliga beloppet i övrigt bör det ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om medelsdispositionen. För ändamålet bör reserveras i runt tal (204 000—42 000 =) 162 000 kronor. Jag föreslår därför, att nämnda belopp anvisas för nästa budgetår för ökad utbildning av elektrotekniker och flygtekniker vid tekniska högskolan i Stockholm.

Huruvida förutsättningar finns att ytterligare öka intagningen av studerande vid de tekniska högskolorna under nästa läsår, är för närvarande icke möjligt att bedöma. Det synes mig emellertid lämpligt, att vissa medel finnes disponibla för en ytterligare ökning av intagningen, därest en sådan skulle visa sig genomförbar. För ändamålet torde böra reserveras förslagsvis 36 000 kronor.

Jag vill i detta sammanhang något beröra innebörden av de åtgärder för ökad intagning av studerande vid de tekniska högskolorna, som redan vidtagits och som nu förordats. Under åren 1955 och 1956 ökades intagningskapaciteten med sammanlagt 195 utbildningsplatser. Vid bifall till nu framlagda förslag kommer ytterligare 101 utbildningsplatser att bli tillgängliga höstterminen 1957, varigenom sålunda ökningen under treårsperioden 1955—1957 skulle komma att uppgå till 296 platser. Det sammanlagda antalet utbildningsplatser skulle nämnda hösttermin komma att utgöra 996, varav 596 vid Stockholmshögskolan och 400 vid Göteborgshögskolan. Jag vill erinra om att den av statsmakterna år 1945 beslutade utbyggnaden av de båda tekniska högskolorna avsåg att möjliggöra en sammanlagd årlig intagning av 700 studerande i första årskursen, varav 450 vid Stockholmshögskolan och 250 vid Göteborgshögskolan. Då såsom nämnts sammanlagt 996 utbildningsplatser skulle finnas disponibla höstterminen 1957, skulle antalet dylika platser komma att med 296 överstiga det, för vilka högskolorna år 1945 planerades. Det har sålunda visat sig möjligt att inom ramen för den nuvarande högskoleorganisationen på kort tid åstadkomma en kapacitetsökning i storleksordning motsvarande en ny teknisk högskola.

I enlighet med vad som föreslogs i propositionen 1956: 89 (SU 112; Rskr 262) har extra undervisning i fysik och teoretisk fysik med mekanik för studerande vid Göteborgs universitet anordnats vid Chalmers tekniska högskola från och med läsåret 1956/57. Enligt vad jag inhämtat torde universitetsutredningen komma att föreslå, att undervisning i kemi för ett 20-tal studerande vid Göteborgs universitet provisoriskt anordnas vid Chalmers tekniska högskola från och med höstterminen 1957. Jag anser det vara av stor vikt, att föreliggande möjligheter att öka intagningen av studerande inom de naturvetenskapliga ämnesgrupperna till fullo utnyttjas. Universitetsutredningen, vars undersökning rörande nämnda kemiundervisning ännu icke är helt klar i alla detaljer, har upplyst, att kostnaderna för den ifrågasatta undervisningen torde komma att belöpa sig till mellan 150 000 och

200 000 kronor. I de beräknade kostnaderna ingår vissa engångsutgifter för nyanskaffning av erforderlig utrustning. Jag föreslår, att högst 200 000 kronor beräknas för nästa budgetår för anordnande av extra undervisning i kemi vid Chalmers tekniska högskola för studerande vid Göteborgs universitet.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående föreslår jag, att under anslagsrubriken Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande för budgetåret 1957/58 anvisas ett förslagsanslag av (112 000 + 90 000 + 162 000 + 36 000 + 200 000 =) 600 000 kronor.

I samband med behandlingen av detta avsnitt har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Svensson m. fl.* (I: 435) och den andra inom andra kammaren av herr *Netzén m. fl.* (II: 554), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande anordnande av arkitektutbildning i södra Sverige.

I motionerna anföres följande.

I proposition nr 99 till innevarande års riksdag har föreslagits åtgärder för ökad utbildning av bland annat arkitekter från och med höstterminen 1957. Enligt propositionen skulle sålunda intagning av arkitektstuderande vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola i Göteborg ske i dubbelt så stor omfattning som för närvarande.

Förslaget om ökad intagning synes grunda sig på det yttrande, som överstyrelsen för de tekniska högskolorna avgivit den 28 januari 1957 över en från kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm gjord framställning om medelsanvisning för budgetåret 1957/58 för möjliggörande av en dubblering av högskolans arkitekturavdelning.

Det är alldeles uppenbart, att trängande behov föreligger av en ökad utbildning av arkitekter. Såvitt angår tekniska högskolan i Stockholm synes intet vara att erinra mot förslaget. I princip torde heller ingenting vara att invända mot en utökning av utbildningen av arkitekter vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg även om behovet av ytterligare utredning härav torde vara påkallat i anslutning till komplettering av den föreliggande prognosen rörande arkitektbehovet.

I anslutning till departementschefens uttalande synes oss starka skäl tala för att även frågan om behovet av arkitektutbildning i södra Sverige bör utredas.

Vi vill i detta sammanhang erinra om att frågan om utbildning av arkitekter i södra Sverige upptogs av Arkitektföreningen för södra Sverige redan i början av år 1955. Syftet med detta initiativ var bland annat att stimulera till en spridning av arkitekterna över landet. Erfarenheterna visar nämligen, att de som nu utbildas i de större städerna i stor utsträckning stannar kvar i dessa. För närvarande finnes i Stockholm cirka 625 arkitekter, i Göteborg och angränsande län cirka 170, i södra Sverige cirka 105 och i landsorten i övrigt sammanlagt cirka 200.

Genom att öppna utbildningsmöjligheter för arkitekter i södra Sverige med dess cirka 1,5 miljoner invånare skulle man sannolikt främja att en

större del av de utbildade arkitekterna även förlade sin verksamhet dit. Disproportionen i fråga om lokaliseringen av arkitekterna framgår tydligt därav att i den tätbefolkade landsända, som södra Sverige utgör, finnes en arkitekt på 15 000 invånare, medan man i Stockholm och angränsande län har 6 arkitekter på samma invånarantal. Detta förhållande kan icke främja en god byggnadskonst i landsorten och icke heller underlätta för kommuner och andra uppdragsgivare att få sina projekt utförda av kvalificerade sakkunniga.

Av det av överstyrelsen för de tekniska högskolorna avgivna yttrandet framgår, att av de 310 elever som för närvarande studerar vid de tekniska högskolornas arkitekturavdelningar är 35 stycken från södra Sverige medan enbart vid tekniska högskolan i Stockholm 100 stycken är från Stockholms stad och närliggande län. Om proportionen mellan antalet studerande och befolkning skulle vara densamma, borde antalet från södra Sverige vara mer än det tredubbla i förhållande till vad nu är fallet eller åtminstone samma antal som de studerande från Stockholm med dess närmaste omgivning. Detta visar att den nuvarande förläggningen av de tekniska utbildningsmöjligheterna lägger hinder i vägen för studenter från södra Sverige med teknisk studieinriktning att utnyttja sin begåvning. De utbildar sig nu i stället vid någon nära liggande institution, t. ex. Lunds universitet. Detta förhållande belyses också därav att medan Götaland svarar för cirka 45 % av studenterna i landet, kommer endast cirka 25 % av de studerande vid de tekniska högskolorna från denna landsända.

Ur ekonomisk synpunkt är det betydelsefullt, att de studerande kan bo hemma eller i närheten av hemorten. Särskilt med nuvarande svåra bostadsproblem för studenterna är det en uppenbar fördel, om de studerande kan bo i sina hem. Ett område av Skåne med en befolkning på cirka en halv miljon kan nå Malmö eller Lund inom loppet av en timme med hjälp av kollektiva trafikmedel. För undervisningens del har Malmö-Lundregionen vissa fördelar att bjuda dels genom närheten till Köpenhamn, dels genom möjligheten att samordna viss del av undervisningen med universitetet i Lund. Kontakten med universitetet skulle kunna ge utbildningen en inriktning som särskilt vad beträffar samhällsplaneringen är anpassad till nutida krav och verkar stimulerande på forskningsverksamhet och lärarekrytering (kulturgeografi, statistik, sociologi). Kontakt kan även tänkas upprättad mellan en arkitekturskola och vissa av landets största företag inom byggnadsämnesindustrien.

Enligt vår mening är det alltså starka skäl som talar för att frågan om utbildning av arkitekter i södra Sverige blir föremål för en ingående prövning och då helst innan ställning togs till förslaget om en dubbling av intagningen vid Chalmers tekniska högskola.

### Utskottet

Kungl. Maj:ts förslag till förstärkning av de båda tekniska högskolornas basorganisation innebär i huvudsak ett fullföljande av det principbeslut, som fattades av 1956 års riksdag. Utskottet har intet att erinra emot Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Till de härav betingade medelsanvisningarna återkommer utskottet i det följande.

De av Kungl. Maj:t i propositionen nr 99 framställda förslagen till ökad intagning av studerande vid de tekniska högskolorna avse att ytterligare

101 utbildningsplatser bli tillgängliga höstterminen 1957, varav 76 vid tekniska högskolan i Stockholm och 25 vid Chalmers tekniska högskola. Av de nya platserna hänföra sig 61 till högskolornas avdelningar för arkitektur och vardera 20 till elektrotekniska och flygtekniska avdelningarna vid tekniska högskolan i Stockholm. Kungl. Maj:ts förslag innebär vidare medelsanvisning för ökad undervisning i Göteborg av universitetsstudera-  
rande i ämnet kemi. Sammanlagt äskas för de olika åtgärderna ett förslags-  
anslag av 600 000 kronor.

I likhet med departementschefen finner utskottet de framlagda prognoserna rörande arkitektbehovet påkalla att åtgärder vidtagas i syfte att väsentligen förstärka utbildningskapaciteten vid de båda tekniska högskolornas arkitekturavdelningar. Enligt departementschefen bör den av honom förordade utökningen av nämnda avdelningar — innebärande en fördubbling av intagningen — komma till stånd redan från och med höstterminen 1957, något som emellertid bör ske genom anordningar som icke föregripa ett ställningstagande till frågan om arkitektutbildningen på längre sikt.

Mot förslaget i den del det rör tekniska högskolan i Stockholm har utskottet icke funnit anledning till erinran. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma på vilket sätt det belopp, som för nästa budgetår beräknats för dubblingen vid denna högskola, bör disponeras.

Kostnaderna för en utbyggnad av utbildningskapaciteten med 25 studerande vid Chalmers tekniska högskolas arkitekturavdelning har departementschefen beräknat med utgångspunkt från det av högskolans rektor, professorn Gustav Hössjer, i det föregående redovisade, såsom alternativ 1 betecknade förslaget, vilket avser en ökad intagning med 35 studerande och ansluter sig i huvudsak till nuvarande utbildningsorganisation. Departementschefen har härvid funnit möjligheter föreligga, att realisera det av honom förordade förslaget inom ramen för en kostnad av i runt tal 90 000 kronor under första läsåret. Detta innebär i förhållande till Hössjers i ovannämnda alternativ gjorda beräkningar en besparing av 43 000 kronor. Medelsbesparingen är främst betingad av att departementschefen föreslagit att en ny professur i husbyggnadslära ersättes med en biträdande lärarbefattning. Enligt vad utskottet under hand inhämtat kan emellertid inom det av departementschefen beräknade anslagsbeloppet i stället för en biträdande lärare i nämnda ämne anställas en arvodesavlönad laborator. Utskottet, som finner sig böra godtaga departementschefens medelsberäkning, förutsätter, att Kungl. Maj:t vid meddelande av bestämmelser rörande dispositionen av de för Chalmers tekniska högskola sålunda avsedda medlen beaktar nyssnämnda möjlighet att tillgodose ämnet husbyggnadslära med ifrågavarande kvalificerade lärarkraft.

Departementschefen har framhållit att enligt föreliggande utredningar i samband med det ökade intaget av arkitekturstuderande vid Chalmers tekniska högskola, högskolans lokalfråga framdeles kan komma i ett kritiskt läge och att de nuvarande bibliotekslokalerna på Gamla Chalmers från början av läsåret 1959/60 böra kunna tagas i anspråk för arkitektundervisningen. Departementschefen har förklarat att han blivit övertygad om nödvändigheten av att den planerade nybyggnaden för högskolans bibliotek färdigställes i sådan tid att de nuvarande bibliotekslokalerna skola kunna disponeras för arkitektundervisningen höstterminen 1959. Utskottet vill understryka vad departementschefen sålunda anfört.

Såsom av departementschefens yttrande framgår är arkitektutbildningens omfattning och lokalisering på längre sikt för närvarande föremål för vissa utredningar och överväganden. Härvid kan enligt vad departementschefen framhållit ett uppkommet projekt angående förläggande framdeles av arkitektutbildning jämväl till södra Sverige komma under omprövning. Vid sådant förhållande saknas enligt utskottets mening anledning för riksdagen att såsom i motionerna I: 435 och II: 554 påyrkats i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i nyssnämnda avseende. Motionerna torde därför icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Kungl. Maj:ts förslag till ett ökat intag vid tekniska högskolan i Stockholm av elektrotekniker och flygtekniker grundar sig på en av högskolans rektor, professorn Ragnar Woxén, avgiven, den 20 februari 1957 dagtecknad promemoria. Utskottet har uppmärksammat, att nämnda promemoria icke i vederbörlig ordning blivit föremål för yttranden av högskolans kollegienämnd och överstyrelsen för de tekniska högskolorna.

Utskottet har vid den prövning utskottet ägnat Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del funnit sig böra ansluta sig till detsamma.

I detta sammanhang får utskottet erinra därom att enligt vad utskottet inhämtat antalet behöriga sökande hösten 1956 till avdelningen för elektroteknik vid Chalmers tekniska högskola varit mindre än det tillgängliga platsantalet medgivit, med påföljd att varje dylik sökande vunnit inträde vid avdelningen. Denna omständighet ger vid handen, att vissa svårigheter här tydligen föreligga för rekrytering med ett fullgott elevmaterial. Utskottet vill emellertid framhålla, att de växande årskullarna av läroverksungdom och det procentuellt ökade antalet studenter utgöra faktorer, som synes vara ägnade att minska de farhågor, som eljest måste anses föreligga för att en icke önskvärd kvalitetsförsämring kan komma att inträda på ifrågavarande utbildningsområde.

Mot Kungl. Maj:ts förslag till förstärkning av undervisningen i kemi vid Chalmers tekniska högskola för studerande vid Göteborgs universitet har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att riksdagen må, i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag, till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kronor;

b) att motionerna I: 435 och II: 554 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

## II. Fråga om fortsatt förordnande för docenten vid tekniska högskolan i Stockholm J. A. Åslander.

I framställning den 6 april 1956 har *docenten vid tekniska högskolan i Stockholm J. A. Åslander* hemställt, att han efter den tidpunkt, då hans förordnande å en docentbefattning vid högskolan utginge, måtte komma i åtnjutande av pension motsvarande den som tillkommer professor vid högskolan.

*Statskontoret* har i avgivet yttrande i ärendet framhållit, att Åslander, för att kunna komma i åtnjutande av tjänstepension respektive rätt till familjepension för sina efterlevande, måste beredas tillfälle att kvarstå till den 30 juni 1958, då han uppnår den för docentbefattning föreskrivna pensioneringsperiodens nedre gräns. Med hänsyn till Åslanders långa lärarbana vid tekniska högskolan i Stockholm ävensom till den omständigheten, att det torde vara uteslutet för honom att vid 64 års ålder erhålla annan pensionsgrundande statlig befattning, anser statskontoret att framställning bör göras till riksdagen om tillstånd för överstyrelsen för de tekniska högskolorna att förlänga förordnandet till och med utgången av läsåret 1957/58.

*Departementschefen* har med anledning av statskontorets förslag om förlängt förordnande för Åslander å docentbefattning, vilket förslag biträttats av majoriteten av lärarkollegiet vid tekniska högskolan i Stockholm och av överstyrelsen för de tekniska högskolorna förordat, att Kungl. Maj:t, därest riksdagen icke har någon erinran däremot, torde få medgiva, att Åslander förordnas som extra ordinarie docent vid högskolan även under tiden den 1 juli 1957—den 30 juni 1958.

*Utskottet*, som icke har något att erinra mot departementschefens ifrågasvarande förslag, hemställer,

att riksdagen må godkänna vad departementschefen förordat beträffande fortsatt förordnande för docenten vid tekniska högskolan i Stockholm J. A. Åslander.



### III. Anslagsberäkningar för budgetåret 1957/58

1:o) **Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln framställda förslag (punkt 158, s. 319 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1957), vilket innebär en anslagshöjning med 4 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för de tekniska högskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

#### A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	25 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	17 100
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	22 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	10 700
	<hr/>
	Summa kronor 75 000

b) till *Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kronor.

2:o) **Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 159, s. 319 och 320), vilket innebär en anslagsminskning med 600 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 13 200 kronor.

3:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 160, s. 320—336) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för tekniska högskolan i Stockholm, som föranledes av vad departementschefen anför, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 965 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 99 under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 1 mars 1957 — med ändring i vissa hänseenden av ovanberörda förslag —

föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för tekniska högskolan i Stockholm som föranledes av vad departementschefen under ovannämnda punkt 160 och i nyssnämnda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden anfört, dels godkänna av departementschefen i sistnämnda statsrådsprotokoll angiven avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 10 007 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Boman* och *Pålsson* (I: 121) och den andra inom andra kammaren av herrar *Jansson* i *Kalix* och *von Seth* (II: 130), i vilka hemställts, att riksdagen måtte dels besluta att vid såväl tekniska högskolan i Stockholm som Chalmers tekniska högskola skall den 1 juli 1957 inrättas en professur i vägbyggnad, dels besluta att kostnaderna för professorerna skall avräknas mot automobilskattemedlen, dels ock för budgetåret 1957/58 anvisa till Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar ett förslagsanslag av 10 007 800 kronor, därav 73 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen I: 121.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag innebär — förutom vissa automatiska utgiftsökningar och de i det föregående redovisade förslagen, såvitt gäller tekniska högskolan i Stockholm, till förstärkt basorganisation, ökad intagning av studerande och fortsatt förordnande för docenten *Åslander* — beträffande personalorganisationen m. m. i huvudsak följande.

En ny professur i mikrovågsteknik i Co 14 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i radioteknik IV.

En ny laboratur i fysik i Ca 34.

En ny laboratur i hållfasthetslära i Ca 34 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet.

Två nya laboraturer från och med den 1 oktober 1957, en i tillämpad matematik och en i matematisk fysik, båda i Ca 34.

En ny befattning som driftingenjör i radioteknik i Ce 27.

Höjning av arvodena till speciallärarna i allmän kemi, ritteknik I, ritteknik II, maskinlära I, rättskunskap, nationalekonomi, teknisk hygien, kemi, allmän geologi, planmätning och nivellering, elektroteknik II, maskinlära II, värmeteknik samt frihandsteckning och modellering.

Höjning av arvodena till biträdande lärarna i tillämpad matematik, matematisk fysik, fysik II, elektronik samt elektroteknisk materiallära.

Höjning av arvodet till specialläraren i regleringsteknik.

En ny befattning som speciallärare i elektroteknik III.

En ny befattning som biträdande lärare i läran om maskinelement III samt omändring av nuvarande befattning som biträdande lärare i läran om maskinelement till befattning som biträdande lärare i läran om maskinelement I jämte uppräknig av nuvarande befattningsarvode.

En ny befattning som biträdande lärare i elektromaskinlära.

En ny befattning som biträdande lärare i telegrafi och telefoni.

En ny befattning som biträdande lärare i radioteknik IV.

Höjning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter för den löpande verksamheten med 208 000 kronor.

Uppräknig av medel för höjning av vissa arvoden.

Medel till ett biträde i reglerad befordringsgång.

En kanslibiträdesbefattning i Ce 11 vid högskolans ekonomiavdelning.

En telefonist i reglerad befordringsgång vid högskolans telefonväxel.

En tjänst som gårdskarl i Ce 10.

Tre nya tjänster som institutionsvaktmästare, två i Ce 14 och en i Ce 12.

Ordinarie sättnig av en kontorsbiträdesbefattning i Ce 8.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag innebär sammanlagt en anslagshöjning med 2 297 000 kronor.

Förslag av överstyrelsen om inrättande av en professur i vägbyggnad har icke biträtts av departementschefen.

Departementschefen har i detta ärende anfört bland annat följande.

Beträffande förslaget om en professur i vägbyggnad får jag erinra om att riksdagen i skrivelse den 29 maj 1956 (nr 302) bland annat hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande de ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för inrättande av med bilskattemedel bekostade professorer i vägbyggnad vid vardera tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola samt att Kungl. Maj:t för 1957 års riksdag måtte framlägga de förslag till professorernas inrättande, vartill nämnda utredning gäve anledning. Genom beslut den 1 juni 1956 har Kungl. Maj:t anbefallt överstyrelsen för de tekniska högskolorna att verkställa den i riksdagens skrivelse angivna utredningen och, efter samråd med direktionen för statens väginstitut, till Kungl. Maj:t avgiva de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Överstyrelsen har sedermera tillkallat kanslirådet Ö. A. Berger att såsom sakkunnig biträda med ifrågavarande utredning. Sedan Berger till överstyrelsen inkommit med ett den 22 november 1956 dagtecknat betänkande i ärendet, har överstyrelsen med skrivelse den 4 december 1956 — med ändring av sina tidigare avgivna anslagsäskanden — bland annat hemställt dels att vid ett inrättande av en professur i vägbyggnad vid vardera av de tekniska högskolorna kostnaderna för professorerna för budgetåret 1957/58 beräknas till 90 000 kronor vid tekniska högskolan i Stockholm och 77 000 kronor vid Chalmers tekniska högskola, dels att dessa kostnader avräknas mot bilskattemedlen. Med hänsyn till att överstyrelsens nu ifrågavarande förslag inkommit först vid nyssnämnda tidpunkt har frågan om professorernas inrättande icke kunnat närmare övervägas vid höstens budgetberedning. Det synes mig bäst överensstämna med de allmänna riktlinjer, som uppdragits för budgetarbetet, att nämnda fråga upptages till prövning först vid budgetberedningen nästa höst.

I motionerna I: 121 och II: 130 har anförts bland annat följande.

I skrivelse den 29 maj 1956 (nr 302) hemställde riksdagen bland annat, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande de ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för inrättande av med bilskattemedel bekostade professurer i vägbyggnad vid vardera tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola samt att Kungl. Maj:t för 1957 års riksdag måtte framlägga de förslag till professurernas inrättande, vartill nämnda utredning gäve anledning.

Den 1 juni 1956 anbefallde Kungl. Maj:t överstyrelsen för de tekniska högskolorna att verkställa den i riksdagens skrivelse angivna utredningen och, efter samråd med direktionen för statens väginstitut, till Kungl. Maj:t avgiva de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den 21 augusti 1956 tillkallade överstyrelsen kanslirådet O. A. Berger att såsom sakkunnig biträda överstyrelsen med utredningen.

Den 22 november 1956 avlämnade Berger ett stencilerat betänkande i ärendet. Detta, som är av den lydelse till motionerna fogad bilaga utvisar, utmynnar i förslag om att vid såväl tekniska högskolan i Stockholm som Chalmers tekniska högskola skulle inrättas en professur i vägbyggnad den 1 juli 1957 samt att kostnaderna för professurerna, som vid tekniska högskolan beräknades till 90 000 kronor och vid Chalmers tekniska högskola till 77 000 kronor, skulle avräknas mot bilskattemedlen.

Med skrivelse den 4 december 1956 överlämnade överstyrelsen betänkandet till Kungl. Maj:t. Överstyrelsen framhöll därvid, att utredningen verkstälts i nära underhandssamråd med såväl överstyrelsen som vederbörande vid de båda högskolorna. Härigenom hade vid utredningen högskoleförvaltningens synpunkter blivit av utredningsmannen beaktade. Överstyrelsen hade vidare under hand samrått i ärendet med direktionen för statens väginstitut, som därvid förklarat sig ej ha något att erinra mot betänkandet. För egen del har överstyrelsen funnit sig kunna helt biträda detsamma och de förslag utredningsmannen framlagt.

I året statsverksproposition redovisas vad i ärendet sålunda förekommit under åttonde huvudtiteln (punkten 160, s. 332). Departementschefen framhåller därvid att med hänsyn till att överstyrelsens förslag inkommit först den 4 december 1956 frågan om professurernas inrättande icke kunnat närmare övervägas vid höstens budgetarbete. Frågan borde därför upptagas under budgetberedningen instundande höst.

Riksdagens behandling i föl av det då motionsvis framförda förslaget om professurer i vägbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola innebär ett klart positivt ställningstagande till behovet av professurerna. Då den av riksdagen begärda utredningen rörande de ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för professurernas inrättande nu föreligger, anser vi att frågan i enlighet med riksdagens uttalande i föl bör upptagas till avgörande vid årets riksdag. Det förslag, varom utredningsmannen, vederbörande högskolor, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och statens väginstitut till alla delar är ense, bör därvid enligt vår mening genomföras.

Av utredningen i ärendet framgår att kostnaderna för undervisningen i vägbyggnad för närvarande uppgår till i runda tal 40 200 kronor vid tekniska högskolan i Stockholm, fördelade med 30 200 kronor på avlöningsanslaget och 10 000 kronor på materielanslaget, samt till 14 800 kronor vid Chalmers tekniska högskola, fördelade med 13 800 kronor på avlönings-

anslaget och 1 000 kronor på materielanslaget. Vid bifall till utredningsförslaget skulle kostnaderna ökas med 49 800 kronor vid tekniska högskolan, fördelade med 42 800 kronor på avlöningsanslaget och 7 000 kronor på materielanslaget, samt med 62 200 kronor vid Chalmers tekniska högskola, fördelade med 53 200 kronor på avlöningsanslaget och 9 000 kronor på materielanslaget.

*Utskottet.* Beträffande yrkandet i motionerna I: 121 och II: 130 får utskottet erinra därom att, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1956: 141 (punkten II: 3, s. 19—20), hemställt, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande de ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för inrättande av med bilskattemedel bekostade professurer i vägbyggnad vid vardera tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola samt för 1957 års riksdag framlägga de förslag, vartill nämnda utredning kunde giva anledning.

Enligt vad som framgår av statsrådsprotokollet (VIII ht, s. 332) har sådan utredning, dagtecknad den 22 november 1956, av överstyrelsen för de tekniska högskolorna med skrivelse den 4 december 1956 ingivits till Kungl. Maj:t med förslag tillika om inrättande av de båda professurerna. Något förslag i ämnet har emellertid icke framlagts för riksdagen. Anledningen härtill är enligt departementschefen, att frågan, med hänsyn till att förslaget inkommit först vid sistnämnda tidpunkt, icke kunnat närmare övervägas vid budgetberedningen hösten 1956.

I anslutning till utredningsförslaget, intaget som bilaga till nyssnämnda motioner, vill utskottet anföra följande.

Såsom utredningsmannen framhållit har utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande funnit behovet av de båda professurerna i vägbyggnad styrkt. Utskottet har även uttalat sig för att kostnaderna för professurerna och till dem knutna hjälpkrafter liksom anslag till materiel borde bestridas av bilskattemedel.

De ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för professurernas inrättande har genom utredningen klarlagts och utredningsmannens förslag i dessa hänseenden tillstyrkts — förutom av överstyrelsen — av respektive högskolor och statens väginstitut.

Utskottet vill vidare erinra om att undervisningen vid bägge högskolorna för närvarande fullgöres av speciallärare med undervisningen som bisyssla. Såväl ämnesrådenas alltmer vidgade omfattning och betydelse som den omständigheten att speciallärarna närma sig pensionsåldern innebär allvarlig risk för att de nuvarande provisorierna beträffande undervisningen kunna behöva ersättas med nya. Det är därför angeläget, att frågan om professurernas inrättande löses utan onödigt uppskov.

Ehuru det mot bakgrunden av här angivna förhållanden kunde synas ligga nära till hands för utskottet att tillstyrka bifall till motionerna är

utskottet likväl icke berett härtill. Enligt utskottets mening bör nämligen Kungl. Maj:t beredas tillfälle att pröva den i ärendet förebragta utredningen, innan riksdagen fattar sitt beslut. Utskottet förväntar emellertid att denna prövning sker med sådan skyndsamhet, att förslag i ämnet kan föreläggas 1958 års riksdag.

Utskottet föreslår, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet i anledning av motionerna anfört.

Emot Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt har utskottet icke funnit anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 121 och II: 130, såvitt avser medelsanvisning under förevarande anslagspunkt,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för tekniska högskolan i Stockholm, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

#### A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> .....		2 519 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, <i>förslagsvis</i> .	513 740	
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar, <i>förslagsvis</i> .....	15 660	529 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter, <i>förslagsvis</i> .....	3 369 400	
b. Avlöningar åt annan icke-ordinarie personal vid högskolan..	1 726 000	5 095 400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> .....		1 908 700
		Summa kronor 10 052 500

*Särskilda uppbördsmedel*

Bidrag från Stockholms stad m. fl. ....	45 500
Nettoutgift kronor	10 007 000

c) till *Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10 007 000 kronor;

II. i anledning av motionerna I: 121 och II: 130, såvitt de icke behandlats under I, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

4:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln framställda förslag (punkt 161, s. 336—338), vilket innebär en anslagshöjning med 168 600 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 348 600 kronor.

5:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 162, s. 338—340) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft de båda i det föregående under punkten 3 angivna motionerna I: 121 och II: 130, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte anvisa till Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 1 407 000 kronor, därav 12 000 kronor att avräknas mot automobilskatte-medlen.

*Utskottet* tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag samt avstyrker med hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkten 3 anfört rörande nyssnämnda motioner bifall till desamma, i vad de avse ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 121 och II: 130, såvitt här är i fråga, till *Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kronor.

6:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Nyanskaffning av apparater m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 163, s. 341—343) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft de i det föregående under punkten 3 angivna motionerna I: 121 och II: 130, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte anvisa till Tekniska högskolan i Stockholm: Nyanskaffning av apparater m. m. ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor, därav 5 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

*Utskottet* tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag samt avstyrker med hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkten 3 anfört rörande nyssnämnda motioner bifall till desamma, i vad de avse ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 121 och II: 130, såvitt här är i fråga, till *Tekniska högskolan i Stockholm: Nyanskaffning av apparater m. m.* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

7:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 164, s. 343), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

8:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Resebidrag till studerande.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 165, s. 344), vilket innebär en anslagshöjning med 2 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan i Stockholm: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 18 000 kronor.

9:o) **Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 166, s. 344), vilket innebär en anslagsminskning med 162 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan i Stockholm: 1957/58* under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 538 000 kronor.



10:o **Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler vid svenska träforskningsinstitutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 167, s. 344—345), vilket innebär en anslagshöjning med 234 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler vid svenska träforskningsinstitutet* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 334 000 kronor.

11:o **Chalmers tekniska högskola: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 168, s. 345—361) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58 vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 6 369 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft de i det föregående under punkten 3 angivna motionerna I:121 och II:130, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte anvisa till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar ett förslagsanslag av 6 422 200 kronor, därav 67 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag innebär — förutom vissa automatiska utgiftsökningar och de i det föregående redovisade förslagen, såvitt gäller Chalmers tekniska högskola, till förstärkt basorganisation och ökad intagning av studerande vid högskolan — beträffande personalorganisationen m. m. i huvudsak följande.

En ny professur i tillämpad termodynamik och strömningslära i Co 14.

En ny laboratur i elasticitets- och hållfasthetslära i Ca 34 med samtidig indragning av en befattning som biträdande lärare i ämnet.

En ny laboratur i elektricitetslära och elektrisk mätteknik i Ca 34.

En ny befattning som speciallärare i metallografi och värmebehandling med samtidig minskning av den med nuvarande speciallärarbefattning i materiallära förenade undervisningsskyldigheten.

En ny befattning som speciallärare i industriell elektronisk mätteknik med samtidig minskning av den med nuvarande speciallärarbefattning i elektroteknik förenade undervisningsskyldigheten.

Utökning av den med speciallärarbefattningen i kylteknik förenade undervisningsskyldigheten med höjning av befattningsarvodet.

Överförande av en för närvarande vid Göteborgs universitet inrättad befattning som biträdande lärare i fysik till Chalmers tekniska högskolas avlöningsstat.

En befattning som biträdande lärare i tillämpad matematik, en befattning som biträdande lärare i fysik samt en befattning som biträdande lärare i elasticitets- och hållfasthetslära (överföres från det för budgetåret 1956/57 anvisade anslaget till Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande).

En ny befattning som biträdande lärare i fysik.

En ny befattning som biträdande lärare i elektricitetslära och elektrisk mätteknik III.

En ny befattning som biträdande lärare i elektromaskinlära.

Utökning av den med befattningen som biträdande lärare i elektricitetslära och elektrisk mätteknik II förenade undervisningsskyldigheten. Höjning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter för den löpande verksamheten med 579 000 kronor.

Uppflyttning av befattningarna såsom högskolesekreterare och högskoleintendent till byrådirektörsbefattningar i Ca 31.

Uppräkning av medel för höjning av vissa arvoden.

En ny befattning som reproduktionsfotograf i Ce 12.

En befattning som instrumentmakare i Ce 16 (överföres från det för budgetåret 1956/57 anvisade anslaget till tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m.).

En befattning som institutionsvaktmästare i Ce 12 (överföres från det för budgetåret 1956/57 anvisade anslaget till Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ökad intagning av studerande).

En ny befattning som instrumentmakare i Ce 16.

Ordinarieättning av en instrumentmakarbefattning i Ce 16.

Fyra nya befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 12.

En ny befattning som expeditionsvakt i Ce 10.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag innebär sammanlagt en anslagshöjning med 1 829 000 kronor.

*Utskottet* biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt avstyrker med hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkten 3 anfört bifall till motionerna I: 121 och II: 130, i vad de avse ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må

med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 121 och II: 130, såvitt här är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledes av vad departementschefen anfört,

b) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

## A v l ö n i n g s s t a t

## U t g i f t e r

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis .....		1 440 000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, förslagsvis	445 264		
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar, förslagsvis ....	14 036	459 300	
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter, förslagsvis .....	2 253 600		
b. Undervisning om arbetsledningens praktiskt ekonomiska, sociala, yrkeshygieniska och arbetspsykologiska problem .	5 100		
c. Avlöningar åt annan icke-ordinarie personal vid högskolan	1 112 700	3 371 400	
4. Rörligt tillägg, förslagsvis .....		1 142 300	
		<u>Summa kronor</u>	6 413 000

## Särskilda uppbördsmedel

Bidrag från Göteborgs stad m. fl. ....	44 000
	<u>Nettoutgift kronor</u> 6 369 000

c) till *Chalmers tekniska högskola*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 369 000 kronor.

12:o) **Chalmers tekniska högskola: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 169, s. 362—364), vilket innebär en anslagsminskning med 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola*: Omkostnader för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 603 000 kronor.

13:o) **Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.** Kungl. Maj:t har (punkten 170, s. 364—366) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de i det föregående under punkterna 3, 5, 6 och 11 angivna motionerna I: 121 och II: 130, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte anvisa till Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 1 209 000 kronor, därav 10 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

*Utskottet* tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag samt avstyrker med hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkten 3 anfört rörande nyssnämnda motioner bifall till desamma i vad de avse ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 121 och II: 130, såvitt här är i fråga, till *Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

14:o) **Chalmers tekniska högskola: Nyanskaffning av apparater m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 171, s. 367 och 368) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola: Nyanskaffning av apparater m. m.* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 800 000 kronor.

15:o) **Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 172, s. 368 och 369), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

16:o) **Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 173, s. 369), vilket innebär en anslagshöjning med 2 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 8 000 kronor.

17:o) **Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 174, s. 369—373), vilket innebär en anslagshöjning med 58 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 707 000 kronor.

18:o) **Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier.** Kungl. Maj:t har (punkt 176, s. 373 och 374) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de i utskottets utlåtande nr 63 under punkten 48 angivna motionerna I: 187 och II: 163 av herr *Mogård m. fl.* samt herr *Regnéll m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att till Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier för budgetåret 1957/58 anvisa ett med 28 000 kronor förhöjt reservationsanslag av 148 000 kronor.

Av detta reservationsanslag har för budgetåret 1956/57 anvisats 60 000 kronor till tekniska högskolan i Stockholm och 33 000 kronor till Chalmers tekniska högskola. Antalet stipendier utgör 20 vid den förra och 11 vid den senare högskolan. Stipendierna utgår med ett belopp av 3 000 kronor för stipendieår och är avsedda såväl för licentiatstuderande som för dem, vilka bedriver studier för disputationssprov för vinnande av teknisk doktorsgrad.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 27 000 kronor, betingad av förslag om ökning av antalet stipendier vid tekniska högskolan i Stockholm med 5 och vid Chalmers tekniska högskola med 4.

Den i *motionerna I: 187* och *II: 163* påyrkade höjningen av anslaget betingas av förslag om höjning av stipendiebeloppen med 700 kronor till 3 700 kronor. Beträffande motiveringen härför torde få hänvisas till motionen II: 163.

*Utskottet.* Med hänvisning till utskottets ställningstagande till den i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 123, behandlade anslagsfrågan (utlåtande 1957: 63, punkt 48) biträder utskottet Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker bifall till motionerna I: 187 och II: 163, i vad de avse ifrågavarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 187 och II: 163, såvitt här är i fråga — till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

19:o) **Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 177, s. 375), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

20:o) **Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 178, s. 375 och 376), vilket innebär en anslagshöjning med 15 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

21:o) **Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 179, s. 377), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

Stockholm den 17 maj 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

---

*Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit*

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Ohlon, Gillström, Näsström, Hesselbom, Gustaf Andersson, Ivar Johansson, Einar Persson, Sundelin, Birger Andersson, Axel Andersson, Elfving, Nils Theodor Larsson, Mårtensson och Arrhén; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper, fröken Elmén, herrar Svensson i Alingsås, Widén, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herr Blidfors, fröken Vinge, herrar Arvidson, Heckscher, Helén och Svensson i Stenkyrka.

### Reservationer

vid *avsnitt I* av

- 1) herr *Ohlon*;
- 2) fröken *Elmén*.